

Begin negentiende eeuw werden de Norgse bossen aangelegd om zandverstuivingen een halt toe te roepen. Het open landschap veranderde in bosgebied, waarna gaandeweg behoefte ontstond aan locaties om langere tijd te kunnen vertoeven. De Groninger graancoöperatie De Toekomst nam het initiatief en besloot in 1931 een bosterrein van 8 hectare aan te kopen om vervolgens beschikbaar te stellen aan de door haar in het leven geroepen Stichting Vacantie- en Rustoord Den en Duin.

Noordenveld
Westende 22, Norg

Noordenveld is de noordelijke molen in Norg. De achtkante bovenkruier met stelling werd in 1878 gebouwd voor de familie Stevens. De molen zou tot 1962 in het bezit blijven van deze familie. De molen werd in 1962 als vakantiewoning ingericht, sinds 1973 is een woning tegen de molen gebouwd. Het maalwerk is nog steeds aanwezig en sinds de grote restauratie in 1990 en '91 is de molen weer maalvaardig en wordt regelmatig door vrijwillige molenaars in bedrijf gesteld. Duurzaamheid is bij molens haast spreekwoordelijk. Immers, de energiebron is grats.

10 & 11 september 10.00u-16.00u

Margarethakerk
Brink 2, Norg

De Margarethakerk van Norg is weer geopend voor bezichtiging. Enthousiaste vrijwilligers vertellen dan graag over de geschiedenis en inrichting van deze eeuwenoude kerk. De toegang is gratis, maar een gift wordt op prijs gesteld. De vrijwilligers maken deel uit van de Stichting Instandhouding Hervormd Kerkgebouw te Norg.

10 september 11.00u-16.30u

De Hoop
Asserstraat 36, Norg

De Hoop is de zuidelijke molen van Norg, een achtkante bovenkruier met stelling. Volledig van hout, dus kwetsbaar. Al is de huidige bedekking van betere kwaliteit dan het oude asfaltpapier, dat om de twee, drie jaar geteerd moest worden. Naast windenergie is deze molen op meerdere manieren duurzaam. Vroegere molenaars moesten op de kleintjes letten, en vroegen in advertenties onder meer naar een gebruikte lier of motor. Om bij aanschaf van de toen nieuwe Bilau-wieken de onderdelen van de oude te verkopen. Zuinigheid met wilt.

In eigen beheer zijn eerder verwijderde elementen teruggebracht, zoals een windas en het tweede koppel stenen. Met - hoe duurzaam - maalstenen die ooit in Maullust van Veenhuizen voor meel zorgden. Ook hier dragen molenaars van de Molenwerkgroep Norg zorg voor beheer en toegankelijkheid. Al jaren is elke zaterdag een van beide (soms allebei) molens draaiend te bezichtigen. Maar dan moet er natuurlijk wel wind zijn.

10 september 10.00u-16.00u

TIP (Tourist Info Point)
Oude Gracht 40, Veenhuizen

In het slachthuis is het TIP gevestigd. Dit is uw beginpunt voor alle informatie, interessante rondleidingen, fiets- en wandelroutes en prachtige plekken in Veenhuizen. Tijdens de Open Monumentendagen is het TIP geopend als informatiepunt voor de monumentendagen. U ontvangt hier een programma en een plattegrond met alle deelnemende monumenten in Veenhuizen.

10 & 11 september 10.00u-17.00u

Wagenloods/Koetshuis
Stoomweg 3a, Veenhuizen

Rond 1890 gebouwd (architect W.C. Metzelaar) voor de koetsen van het hogere personeel van het Derde Gesticht. De wagenloods is open voor bezichtiging. Op beide dagen is er om 14.00 uur een rondgang over de mogelijkheden voor duurzame ontwikkeling van het Derde Gesticht. Vooraf kunt u zich opgeven via info@veenhuizenboei.nl.

10 & 11 september 13.00u-17.00u

Elektriciteitscentrale
Oude Gracht 8, Veenhuizen

In november 1912 kwam de "Elektrische Centrale" (architect W.C. Metzelaar) gereed en werd in werking gesteld; zodoende kon er ook met slecht weer in de werkplaatsen bij kunstlicht gewerkt worden. De opgewekte stroom wordt nu intern gebruikt voor verlichting van de machiniekamer. De Elektriciteitscentrale Veenhuizen bestaat 110 jaar! Het thema duurzaamheid is hier zeker van toepassing, want welke hedendaagse machine zal over 110 jaar nog in werking zijn? De demonstraties van de Kromhout- en de Crossley-motor zijn in ieder geval een ware belevenis!

10 & 11 september 11.00u-17.00u

Demonstraties vanaf 12.00 uur, ieder heel uur, tot met 16.00 uur.

Graftrummelmuseum
Bergveenweg 1, Veenhuizen

De oudste gebouwen van hoeve Pastoorserf aan de Bergveenweg in Veenhuizen zijn een kapschuur en een paardendstal daterend uit 1885. In de paardendstal bevindt zich sinds 2015 het Graftrommel museum/restauratie atelier. Het museum biedt ruimte aan de grote collectie van de Stichting tot behoud van de Graftrommel. Momenteel bevat de collectie 47 graftrommels met kranen uit binnen- en buitenland. Verder is er veel documentatie en authentiek gereedschap aanwezig. Tijdens de Open Monumentendagen is ook werk te zien van een schilder, een boekbinder en een verzamelaar.

10 & 11 september 10.00u - 17.00u

Middenhuishoederij
Kerklaan 56, Veenhuizen

Gebouwd in 1890 (architect W.C. Metzelaar) Een middenhuishoederij bestaat uit een hoog woonhuis met aan beide kanten een lagere schuur. Eén schuur voor het vee en één schuur voor de opslag van gewassen en (landbouw-)werktuigen. U krijgt uitleg over duurzame verbouwing van de boerderij, de wagenschuur (na koetshuis) en de overkapping van de mestvaalt.

10 & 11 september 14.00u - 16.00u

Vierde Gesticht (Begraafplaats)
Eikenlaan 5, Veenhuizen

Vanaf 1830 hebben meer dan 16.000 bedelaars, landlopers en andere paupers (verpleegden) op de begraafplaats van Veenhuizen (in de volksmond het 'Vierde Gesticht') hun laatste rustplaats gevonden. Het "Vierde" is nog steeds in gebruik als begraafplaats. Tijdens de Open Monumentendagen zijn de vrijwilligers aanwezig voor het geven van uitleg. In het lijkhuysje is een expositie en bij goed weer zijn de vrijwilligers bezig met onderhoudswerkzaamheden.

10 & 11 september 14.00u-16.00u

Woning Ziekenhuispersoneel
Hospitaalaan 28, Veenhuizen

Woning uit 1893 (architect W.C. Metzelaar) voor personeel van het hospitaal. Vanaf 2020 is het pand grondig verbouwd. Een aantal authentieke onderdelen is weer zichtbaar gemaakt of heeft een knipoog gekregen. Ook is de woning gemoderniseerd op het snijvlak tussen behoud van originele aspecten en verduurzaming. De bewoners laten zien voor welke (duurzame) keuzes zij kwamen te staan bij de verbouwing van de woning.

10 & 11 september 11.00u-15.00u

Open Monumentendag Noordenveld

OPEN MONUMENTENDAG

VRIENDEN LOTERIJ
WIJ HIER. BELIJD HIER.

Duurzaam in Noordenveld

In het tweede weekende van september vindt elk jaar de Open Monumentendag plaats. Het thema van 2022 is 'duurzaamheid'. Monumenten en duurzaamheid zijn nauw aan elkaar verbonden. In het oog springen natuurlijk de molens van Roderwolde en Norg. Al ruim anderhalve eeuw draaien deze molens volle toeren op windkracht. Duurzaamheid is echter meer dan alleen schone energie. In Veenhuizen hebben veel rijksmonumenten nieuwe functies gekregen, zo blijven oude gebouwen bewaard voor toekomstige generaties. Ook hoe wij omgaan met de natuur kan duurzaam zijn. Zo was een eeuw geleden in Peizermade een gemaal gebouwd om het waterpeil zo laag mogelijk te houden. Sinds de realisatie van De Onlanden staat de pomp bijna altijd uit, de natuur profiteert van meer water. Ook recreatie kan duurzaam zijn. In de Langelorweduinen in Norg staan sinds 1930 nog steeds prachtige architectonische vakantiehuizen.

Met de leden van ons comité bestaande uit de historische verenigingen Roon, Norch, Pezie-Peize, de molenaars van Roderwolde en Norg en Veenhuizen Boei samen met de vele vrijwilligers van de Mensinge, het Scheepstra Kabinet en Veenhuizen nodigen wij u van harte uit om op 10 & 11 september onze Noordenveldse monumenten te bezoeken

Comité Open Monumentendag Noordenveld
Historische Vereniging 'Roon': www.historischeverenigingroon.nl
Historische Vereniging 'Pezie - Peize': hw-pezie-peize@hotmail.nl
Historische Vereniging 'Norch': www.historischnorch.nl
Molens Roderwolde: www.woldstg-roderwolde.nl
Stichting Veenhuizen Cultuur & Toerisme: www.veenhuizenboei.nl

De Paiser Meul
Molenpad 1, Peize

De korenmeul van Peize is een achtkantige bovenkruier met stelling. Deze molens is hier gebouwd in 1898, daarvoor stond de molen in Ennumati (Gr). In 1972-'73 is de molen geheel gerestaureerd en voorzien van riet, daarvoor had de romp een dakbedekking van dakleer. Normaliter had deze molen, wieken in de vorm van zelfwichting met kleppen, maar in maart 2022 zijn de kleppen van het systeem met zelfwichting tijdelijk verwijderd. De molen heeft nu (tijdelijk) een Oud-Hollandse ophekkning (met zeilen). Deze molen gebouwd (1898) in opdracht van groep inwoners van Peize is in 1936 verkocht aan de Zuivelabriek en graanmaaijerij van Peize. In 1967 heeft de gemeente Peize de molen voor het behoud aangekocht. Op 12 mei 2016 droeg de gemeente Noordenveld de molen over aan Stichting het Drentse Landschap. De molen is in bedrijf.

10 sep, 10.00u - 17.00u
11 sep, 14.00u - 17.00u

Dorpskerk Peize
Kerkstraat 2, Peize

Het schip van de kerk is gebouwd in de 2e helft van de 13e eeuw, het koor is vergroot in 1824 en de toren is gebouwd in 1803. Oorspronkelijk was het een Katholieke kerk gewijd aan Johannes de Doper, daarna was het een Hervormde kerk en thans is het een Oecumenische kerkgemeente. Tijdens de grote restauratie 1964-1968 van de kerk, is het schip terug gerestaureerd naar de oude situatie. In 2020-'21 is het interieur van de kerk verbouwd, met behoud van de sfeer van de oude dorpskerk. De kerk is 23 mei 2021 weer feestelijk in gebruik genomen.

10 september, 11.00 - 16.0

Olie- en Korenmolens Woldzigt
Hoofdstraat 56, Roderwolde

Op zaterdag wordt de hele dag olie geslagen. Bezoekers worden rondgeleid door de molengidsen en kunnen het Nederlands Graanmuseum bezoeken. Geniet van het prachtige uitzicht op de stelling.

10 & 11 september 11.00u-17.00u

De Waalborg
De Hoek 1, Roderwolde

De route leidt u langs een prachtige eeuwenoude eikenbomenlaan. Aangekomen bij de borg wordt u rondgeleid in kleine groepjes, kunt genieten van een aantal prachtige kamers in het voorhuis en hoort over de bewogen geschiedenis van deze borg.

10 september 10.00u-16.00u

De Jacobskerk
Hoofdstraat 25, Roderwolde

In het prachtige kerkje kunt u de schilderijen van de Tekens- en Schilderclub Roden aanschouwen en genieten van de rust. Informatie over de geschiedenis van de kerk ligt er voor u om mee te nemen.

10 september 11.00u-17.00u
11 september 14.00u-17.00u

Café Het Rode Hert
Hoofdstraat 32, Roderwolde

Het café, gebouwd in 1895, is een provinciaal monument. De schuur is omgebouwd tot geluidsstudio waar u een kijkje kunt nemen. U kunt ook genieten van heerlijke koffie met iets lekkers of een lunch met het Monumentenbroodje.

11 september 11.00u-18.00u

Poldergemaal Peizer- en Eldermaden
Hammersweg 1, Peizermade

Het is opend te bereiken of per fiets en auto aan de kant van Peizermade en per praam vanaf het havenkje in Roderwolde over het Peizerdiep. De mulder geeft u informatie over de historie en werking van het gemaal. Tevens zult u het gemaal in werking zien.

10 & 11 september 11.00u-17.00u

Catharinakerk
Brink 8, Roden

Uit een oorkonde blijkt dat er in 1139 in Roden al een houten kerk stond. Later werd het hout vervangen door tuftsteen en nog weer later door grote kloostermoppen en kleinere bakstenen. Beide steensoorten kunt u ontdekken in de huidige kerk. Het schip van de kerk is het oudste gedeelte. Dit deel stamt uit de 13de eeuw. De kerktoeren is 31 meter hoog en werd rond 1500 gebouwd. In 2019 is de binnenkant geheel gerenoveerd. Tijdens de openingsuren kunt u het Hinzs orgel uit 1779 horen. Deze is gebouwd door de befaamde Groninger orgelbouwer Albertus Anthoni Hinzs.

10 september 11.00u- 17.00u

Het Scheepstrakabinet
Schoolstraat 1, Roden

In de Scheepstraschool met de huidige tentoonstelling "Koude geven geen koude melk" ziet u hoe landbouw en techniek in de leesboeken van Scheepstra en Ligthart vertaald werd. Melken en karnen, aardappels potten en rooien, maaien en dorsen, de molenaar, de smid, de schoenmaker. Alles gebeurde met de hand en duurzaam. Geen gebruik van elektriciteit; wel van water en wind. De beide schrijvers vonden het belangrijk dat kinderen leerden dat natuur, techniek en cultuur met elkaar verbonden zijn. Dit wisten zij prajchtig te verwoorden en te verbeelden in hun leesboekjes. Op de Open Monumentendagen kunt u dit zien in Het Scheepstrakabinet aan de Schoolstraat.

10 & 11 september 11.00u-16.30u

Museum Havezate Mensinge
Mensingeweg 7, Roden

Museum Havezate Mensinge staat in het teken van familielevens. Alles wat bij het familielevens hoort van de vroegere bewoners van Mensinge, de families Van Eswum, Ellents en Kymmell komt voorbij. Geboorte, spelende kinderen, het dagelijkse leven op het landgoed, huwelijken en andere familiebanden, maar natuurlijk ook rouw en omgaan met de dood. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de schilderijen van de vroegere bewoner Coenraad W.J. Kymmell, die een mooi overzicht geven van Roden en omgeving rond 1900. En verder is een nieuwe expositieruimte in gebruik genomen: het Boudoir, de Daagse Kamer zoals de laatste bewoonster van Mensinge, Reina Timmermans - Kymmell op Mensinge heeft gewoond toen zij hier als jong meisje kwam in 1949.

10 & 11 september 12.00u-16.30u

